

Cristina Rotaru • Andra-Roxana Trandafir**Valerian Cioclei**

Drept penal. Partea specială II

Curs tematic

- Infracțiuni contra autorității
- Infracțiuni contra îndeplinirii justiției
- Infracțiuni de corupție și de serviciu
- Infracțiuni de fals
- Infracțiuni contra siguranței circulației pe drumurile publice
- Infracțiuni contra familiei

Ediția 7**- revizuită și adăugită -**

Editura C.H. Beck
București 2024

Cuprins

Cuvânt-înainte	IX
Abrevieri.....	XI
Lucrări frecvent citate.....	XIII
Tema I. Infrapecuni privind autoritatea și frontiera de stat.....	1
I.1. Caracterizarea generală a infracuniilor privind autoritatea	1
I.2. Ultrajul	5
I.3. Uzurparea de calități oficiale.....	19
I.4. Sustragerea sau distrugerea de înscrisuri.....	24
I.5. Ruperea de sigilii.....	27
I.6. Sustragerea de sub sechestru	31
Tema a II-a. Infrapecuni contra înfăptuirii justiției	36
II.1. Caracterizarea generală a infracuniilor contra înfăptuirii justiției	36
II.2. Nedenunțarea	43
II.3. Omisiunea sesizării	58
II.4. Inducerea în eroare a organelor judiciare.....	67
II.5. Favorizarea făptuitorului.....	80
II.6. Tăinuirea	92
II.7. Obstrucționarea justiției	103
II.8. Influențarea declarațiilor	109
II.9. Mărturia mincinoasă	120
II.10. Răzbunarea pentru ajutorul dat justiției	135
II.11. Sustragerea sau distrugerea de probe ori de înscrisuri	142
II.12. Presiuni asupra justiției	149
II.13. Compromiterea intereselor justiției.....	151
II.14. Încălcarea solemnității ședinței	159
II.15. Ultrajul judiciar	165
II.16. Cercetarea abuzivă	175
II.17. Supunerea la rele tratamente	183
II.18. Tortura	190
II.19. Represiunea nedreaptă	197
II.20. Asistența și reprezentarea neloială	204
II.21. Evadarea.....	209
II.22. Înlesnirea evadării.....	220
II.23. Nerespectarea hotărârilor judecătorești.....	227
II.24. Neexecutarea sancțiunilor penale.....	237

Tema a III-a. Infraacțiuni de corupție și de serviciu 242

Capitolul 1. Infraacțiuni de corupție 242

III.1.1. Caracterizarea generală a infracțiunilor de corupție	243
III.1.2. Luarea de mită	246
III.1.3. Darea de mită.....	262
III.1.4. Traficul de influență	271
III.1.5. Cumpărarea de influență.....	282
III.1.6. Fapte săvârșite de către membrii instanțelor de arbitraj sau în legătură cu aceștia	289
III.1.7. Fapte săvârșite de către funcționari străini sau în legătură cu aceștia	291

Capitolul 2. Infraacțiuni de serviciu..... 293

III.2.1. Caracterizarea generală a infracțiunilor de serviciu.....	294
III.2.2. Delapidarea	297
III.2.3. Purtarea abuzivă	309
III.2.4. Abuzul în serviciu.....	314
III.2.5. Neglijența în serviciu.....	327
III.2.6. Folosirea abuzivă a funcției în scop sexual	335
III.2.7. Uzurparea funcției	342
III.2.8. Folosirea funcției pentru favorizarea unor persoane.....	346
III.2.9. Violarea secretului corespondenței.....	352

Tema a IV-a. Infraacțiuni de fals 358

Capitolul 1. Falsificarea de monede, timbre sau alte valori 358

IV.1.1. Caracterizarea generală a infracțiunilor de falsificare de monede, timbre sau alte valori.....	359
IV.1.2. Falsificarea de monede	362
IV.1.3. Falsificarea de titluri de credit sau instrumente de plată	366
IV.1.4. Falsificarea de timbre sau efecte poștale	373
IV.1.5. Punerea în circulație a valorilor falsificate sau dobândirea de instrumente de plată fără numerar falsificate	375
IV.1.6. Deținerea de instrumente în vederea falsificării de valori	384
IV.1.7. Emiterea frauduloasă de monedă.....	389
IV.1.8. Falsificarea de valori străine.....	393

Capitolul 2. Falsificarea instrumentelor de autentificare sau de marcare..... 394

IV.2.1. Caracterizarea generală a infracțiunilor de falsificare a instrumentelor de autentificare sau de marcare.....	395
IV.2.2. Falsificarea de instrumente oficiale.....	397
IV.2.3. Folosirea instrumentelor false	401
IV.2.4. Falsificarea de instrumente de autentificare străine.....	404

Capitolul 3. Falsuri în înscrisuri.....	405
IV.3.1. Caracterizarea generală a infracțiunilor de falsuri în înscrisuri	406
IV.3.2. Falsul material în înscrisuri oficiale	411
IV.3.3. Falsul intelectual.....	419
IV.3.4. Falsul în înscrisuri sub semnătură privată	426
IV.3.5. Uzul de fals.....	433
IV.3.6. Falsificarea unei înregistrări tehnice.....	437
IV.3.7. Falsul informatic.....	441
IV.3.8. Falsul în declarații	446
IV.3.9. Falsul privind identitatea	452
IV.3.10. Infracțiuni de fals comise în legătură cu autoritatea unui stat străin.....	458
 Tema a V-a. Infracțiuni contra siguranței publice	459
V.1. Caracterizarea generală a infracțiunilor contra siguranței circulației pe drumurile publice.....	460
V.2. Punerea în circulație sau conducerea unui vehicul neînmatriculat	463
V.3. Conducerea unui vehicul fără permis de conducere	472
V.4. Conducerea unui vehicul sub influența alcoolului sau a altor substanțe	482
V.5. Consumul de alcool sau de alte substanțe psihoactive ulterior producerii unui accident de circulație.....	491
V.6. Refuzul sau sustragerea de la prelevarea de mostre biologice.....	494
V.7. Părăsirea locului accidentului ori modificarea sau ștergerea urmelor acestuia.....	499
 Tema a VI-a. Infracțiuni care aduc atingere unor relații privind conviețuirea socială	505
VI.1. Caracterizarea generală a infracțiunilor contra familiei	506
VI.2. Bigamia	509
VI.3. Incestul	515
VI.4. Abandonul de familie	522
VI.5. Nerespectarea măsurilor privind încredințarea minorului	535
VI.6. Împiedicarea accesului la învățământul general obligatoriu.....	548
 Bibliografie.....	553

Tema I

Infracțiuni privind autoritatea și frontiera de stat

În Titlul III al Părții speciale din Codul penal, intitulat „Infracțiuni privind autoritatea și frontiera de stat”, sunt reluate infracțiunile grupate în Codul penal anterior în Titlul V – „Infracțiuni contra autorității”, mai puțin infracțiunea de ofensă adusă unor însemne, și sunt introduse patru infracțiuni noi privind frontiera de stat.

Titlul este structurat în două capitole: Capitolul I – Infracțiuni contra autorității; Capitolul II – Infracțiuni privind frontiera de stat.

Din motive didactice, vom trata în această lucrare doar infracțiunile din primul capitol.

I.1. Caracterizarea generală a infracțiunilor privind autoritatea

Infracțiunile reunite în acest capitol au un conținut eterogen, dar prin intermediul lor este protejată aceeași valoare – autoritatea, înruchipată în diferite modalități: de persoane care exercită autoritatea de stat, de semne distinctive sau uniforme, de sigilii etc. Incriminările din Titlul V al Codului penal anterior au fost preluate în acest capitol, cu excepția infracțiunii de ofensă adusă unor însemne. În Expunerea de motive la Proiectul de lege privind Codul penal (în continuare „*Expunerea de motive a Codului penal*”) se menționează că „renunțarea la infracțiunea de ofensă adusă unor însemne reprezintă concluzia la care s-a ajuns în urma analizării necesității acestei incriminări, dar și a proporționalității dintre natura și severitatea mijloacelor de constrângere, pe de o parte, și importanța valorii sociale ocrotite prin aceste mijloace, pe de altă parte. În ceea ce privește necesitatea incriminării unei asemenea fapte nu există argumente care să susțină în mod rezonabil menținerea acesteia în sfera de protecție penală, în condițiile în care practica judiciară este aproape inexistentă în această materie”. Capitolul cuprinde cinci infracțiuni: Ultrajul (art. 257), Uzurparea de calități oficiale (art. 258), Sustragerea sau distrugerea de înscrisuri (art. 259), Ruperea de sigilii (art. 260), Sustragerea de sub sechestru (art. 261).

Obiectul juridic

Puterea de stat se exercită prin intermediul instituțiilor de stat. Pentru ca puterea de stat să poată fi exercitată într-un stat democratic este necesar nu doar ca instituțiile publice să își poată impune voința, ci să se bucure și de respect din partea cetățenilor. Infrațiunile din acest capitol au ca *obiect juridic generic* relațiile sociale privind autoritatea, protejând respectul datorat instituțiilor publice, prestigiul acestora, premise necesare pentru exercitarea drepturilor și îndeplinirea obligațiilor ce le revin¹.

Unele din infrațiunile din acest capitol au și un *obiect juridic secundar*, deoarece prin intermediul lor sunt ocrotite și alte valori: libertatea, integritatea fizică, sănătatea și viața persoanei (de exemplu, în cazul infrațiunii de ultraj).

Obiectul material

Obiectul material există doar în cazul infrațiunilor pentru care obiectul juridic are și o materializare. Astfel, în cazul infrațiunii de ultraj săvârșite prin exercitarea de violențe, *obiectul material secundar* este reprezentat de corpul persoanei, iar în cazul infrațiunii prevăzute de art. 259 C.pen., obiectul material constă într-un înscris.

Subiecții infrațiunilor

Subiectul activ nu este, de regulă, circumstanțiat. O anumită calitate a făptuitorului conduce în cazul unor infrațiuni la reținerea unei variante agravate: de exemplu, calitatea de custode în cazul infrațiunii de sustragere de sub sechestru sau a celei de rupere de sigillii, calitatea de funcționar public în cazul infrațiunii de sustragere sau distrugere de înscrisuri.

Subiectul pasiv principal este instituția publică a cărei autoritate a fost vătămată prin fapta săvârșită. La infrațiunea de ultraj, *subiectul pasiv secundar* este funcționarul public ce îndeplinește o funcție ce implică exercițiul autorității de stat și față de care s-a săvârșit fapta. În cazul variantei de la alin. (3) al art. 257 C.pen., subiectul pasiv este un membru de familie al funcționarului public, iar în cazul agravantei de la alin. (4), subiectul pasiv poate fi polițistul, militarul personalul silvic investit cu exercițiul autorității publice, aflați în exercitarea atribuțiilor de serviciu sau în legătură cu exercitarea acestor atribuții.

Locul și timpul săvârșirii infrațiunilor

Nu prezintă relevanță pentru realizarea condițiilor de tipicitate în cazul infrațiunilor din acest capitol.

¹ A se vedea O. Loghin, A. Filipaș, Drept penal român. Partea specială, ed. revizuită, Casa de Editură și Presă „Șansa” SRL, București, 1992, p. 167.

Situația premisă

Unele infracțiuni pot prezenta situație premisă. De exemplu, în cazul infracțiunii prevăzute de art. 257 C.pen., situația premisă constă în deținerea de către funcționar a unei funcții ce implică exercițiul autorității de stat, în cazul infracțiunii prevăzute de art. 260 C.pen. trebuie să existe un sigiliu legal aplicat, iar în cazul celei prevăzute de art. 261 C.pen., să existe un bun legal sechestrat.

Latura obiectivă

Elementul material se realizează, de regulă, printr-o acțiune, fiind vorba de infracțiuni comise: amenințarea, lovirea sau alte acte de violență; vătămarea corporală ori lovirile sau vătămarile cauzatoare de moarte la ultraj; sustragerea sau distrugerea în cazul art. 259 C.pen. etc.

Urmarea imediată este reprezentată de starea de pericol pentru prestigiul și respectul de care trebuie să se bucure autoritatea. La unele infracțiuni există și o *urmare imediată secundară*: de exemplu, la infracțiunea de ultraj, aceasta constă într-o vătămare adusă integrității fizice și sănătății sau decesul persoanei vătămate.

Legătura de cauzalitate rezultă, de regulă, *ex re*. În cazul infracțiunilor la care există și o urmare imediată secundară trebuie demonstrată legătura de cauzalitate între fapta comisă și rezultat (de exemplu, în cazul ultrajului realizat prin intermediul lovirilor sau vătămarilor cauzatoare de moarte trebuie dovedit că loviturile aplicate sunt cele care au determinat moartea funcționarului public).

Latura subiectivă

Vinovăția. Infracțiunile din acest capitol se săvârșesc cu intenție, directă sau indirectă.

Mobilul și scopul nu au relevanță în privința încadrării juridice, cu excepția variantelor prevăzute de alin. (2) și (3) ale art. 257 C.pen., unde săvârșirea unor infracțiuni împotriva funcționarului sau a unui membru de familie al acestuia trebuie comisă *în scop* de intimidare sau răzbunare.

Formele infracțiunilor

Tentativa este posibilă la majoritatea infracțiunilor, dar este sancționată doar în cazul infracțiunii prevăzute în art. 259 C.pen.

În cazul comiterii unei tentative la infracțiunea de omor împotriva unui funcționar public ce îndeplinește o funcție ce implică exercițiul autorității de stat se va reține forma consumată a infracțiunii de ultraj raportată la tentativă la omor, și nu tentativă la ultraj.

Consumarea are loc în momentul producerii urmării imediate.

Infracțiunea prevăzută de art. 258 C.pen. poate avea un caracter continuu, celelalte infracțiuni pot îmbrăca în principiu forma continuată.

Variante

Toate infracțiunile din capitol prezintă, pe lângă varianta tip, și variante agravate.

Sanctiuni

Sanctiunea prevăzută de lege este pedeapsa închisorii (de exemplu, în cazul infracțiunii prevăzute de art. 259 C.pen.) sau pedeapsa închisorii alternativ cu amenda [art. 258 alin. (1), (2), art. 260 și art. 261 C.pen.].

I.2. Ultrajul

Ultrajul este cea mai importantă infracțiune din acest capitol, date fiind valorile sociale ocrotite prin intermediul său, dar și frecvența cu care o întâlnim în practica judiciară. De-a lungul timpului, legiuitorul a înțeles să protejeze prin intermediul acestei incriminări atât autoritatea, cât și demnitatea, integritatea fizică și sănătatea persoanei. Sub regimul Codului penal din 1969, infracțiunea de ultraj (art. 239) a fost construită ca o unitate complexă legală, cu sancțiuni proprii, în conținutul său intrând infracțiuni ca insulta, calomnia, amenințarea, lovirea sau orice acte de violență, vătămarea corporală. Începând cu anul 2002, infracțiunea a suferit multe modificări, iar odată cu abrogarea infracțiunilor de insultă și calomnie, s-a considerat necesară și modificarea infracțiunii de ultraj, în sensul eliminării modalităților de săvârșire a faptei prin insultă și calomnie, ceea ce s-a și întâmplat prin Legea nr. 278/2006 pentru modificarea și completarea Codului penal, precum și pentru modificarea și completarea altor legi. Cum cele două infracțiuni contra demnității nu se regăsesc nici în noul Cod penal, textul actual al ultrajului nu prevede astfel de modalități, deși este greu de acceptat că se poate vorbi de o protejare a autorității atunci când se aduce atingere onoarei și demnității persoanei funcționarului public, reprezentant al autorității. Mai mult, inexistența unor texte care să incrimineze faptele de insultă și calomnie nu reprezintă un argument pentru inexistența ultrajului comis prin insultă sau calomnie, deoarece, atunci când a considerat necesar, legiuitorul a găsit formula potrivită care să suplinească o astfel de lipsă, așa cum s-a întâmplat în cazul infracțiunii de purtare abuzivă (art. 296 C.pen.) unde „întrebuințarea de expresii jignitoare față de o persoană de către cel aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu se pedepsește (...)”.

În actualul Cod penal, legiuitorul a optat pentru un alt mod de a construi infracțiunea de ultraj, acela al unei norme de referire, în sensul că art. 257 C.pen. reprezintă în realitate o variantă agravată a infracțiunilor la care face referire, fără a avea sancțiuni de sine stătătoare. Varianta tip reglementată în alin. (1) se distinge prin aceea că, alături de infracțiunile ce în mod tradițional intrau în componența infracțiunii de ultraj (amenințarea, lovirea sau alte violențe, vătămarea corporală), face trimitere și la loviri sau vătămări cauzatoare de moarte și la omor. Prin intermediul alin. (2) al art. 257 C.pen. s-a creat practic o agravantă pentru oricare infracțiune comisă cu intenție împotriva funcționarului public sau a bunurilor sale și, atâta vreme cât aceste infracțiuni nu sunt nici măcar enunțate în cadrul complexității, întrebarea firească este dacă nu era mai adecvată crearea unei circumstanțe agravante generale pentru situația în care subiectul pasiv al unei infracțiuni comise cu intenție este un funcționar public care îndeplinește o funcție ce implică exercițiul autorității de stat.

Varianta asimilată din alin. (3) vine să suplinească renunțarea la articolul din Codul penal anterior privind *cazurile speciale de pedepsire*, prin care erau sancțio-

nate faptele de violență psihică sau fizică îndreptate împotriva soțului, copiilor sau părinților anumitor categorii de funcționari (polițist, jandarm etc.), în scop de intimidare sau răzbunare. A fost introdusă în conținutul infracțiunii de ultraj, întrucât aceasta nu reprezintă în fapt altceva decât o formă specială de amenințare îndreptată împotriva funcționarului pentru fapte îndeplinite în exercitarea atribuțiilor de serviciu sau în legătură cu acestea. În plus, noua reglementare sancționează violențele sau amenințările îndreptate nu numai împotriva soțului, părinților sau copiilor unui polițist, jandarm sau militar, ci a celor îndreptate împotriva unui membru de familie al oricărui funcționar care deține o funcție care implică exercițiul autorității de stat, când aceste fapte sunt comise în scop de intimidare sau de răzbunare”¹.

Alin. (4) reprezintă o agravantă pentru faptele prevăzute în alin. (1)-(3) comise asupra unui subiect dublu calificat, polițist sau jandarm, aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu sau în legătură cu exercitarea acestor atribuții.

În doctrină s-a pus problema dacă infracțiunea de ultraj este una complexă sau dacă reprezintă variante calificate ale altor infracțiuni², agravante construite prin intermediul unei norme de referire.

Încercarea de a încadra această infracțiune în una din cele două categorii pleacă de la o premisă greșită, și anume aceea că vorbim de două categorii de norme antagonice. Infracțiunea prevăzută în art. 279 este o infracțiune complexă [fiind îndeplinite condițiile art. 35 alin. (2) C.pen.], iar din punct de vedere al tehnicii de reglementare este o normă de referire³, caracteristică ce nu o anulează pe cea dintâi.

Mai mult, dacă ne raportăm la art. 257 alin. (2) C.pen., în care se vorbește despre infracțiuni comise împotriva unui funcționar public sau asupra bunurilor acestora, ultrajul va constitui tot o infracțiune complexă, o agravantă a acestor infracțiuni, dar ca tehnică de legiferare nu se poate vorbi de o normă de referire, ci de o normă-cadru (sau normă în alb)⁴.

¹ A se vedea Expunerea de motive a Codului penal.

² A se vedea A. Șinc, Probleme controversate privind dispozițiile art. 279 din Codul penal (www.juridice.ro). Deși studiul se referă la ultrajul judiciar, observațiile rămân valabile și în cazul infracțiunii de ultraj.

³ F. Streteanu, *Tratat de Drept penal, Partea generală*, vol. I, Ed. C.H. Beck, București 2008, p. 149, „Tot astfel sunt norme de referire și normele care incriminează infracțiuni complexe”.

⁴ Conform distincției făcute de V. Dongoroz (*Drept penal*, 1939, p. 92) și a fost preluată de alți autori (C. Bulai, B. Bulai, *Manual de Drept penal, Partea Generală*, Ed. Universul Juridic, București, 2007, p. 92-94) normele penale incomplete pot fi grupate în norme penale-cadru (în alb), norme de trimitere și norme de referire.

Normele de incriminare cadru (în alb) sunt norme cu enunț generic și o sancțiune corespunzătoare, conținutul propriu-zis al incriminării fiind împrumutat din altă normă.

Normele de trimitere sunt acelea care împrumută sancțiunea sau dispoziția din cuprinsul altor norme, astfel încât elementele sunt încorporate în norma de trimitere ca și cum ar fi ale acesteia.

Normele de referire împrumută dispoziția sau sancțiunea din alte norme, dar urmează regulul acestora, în sensul că orice modificare în cadrul normei la care se face referire conduce la o modificare a normei de referire.

Ca atare, deși este evident că ultrajul este o agravantă a infracțiunilor la care face referire, nu înseamnă că nu este în același timp o infracțiune complexă.

Caracterizarea celor două norme ca normă de referire [alin. (1)] și normă cadru [alin. (2)] este importantă, pentru că orice modificare privind norma la care se face referire atrage implicit și o modificare corespunzătoare a conținutului infracțiunii de ultraj. Cu toate acestea, conform dispozițiilor art. 5 alin. (2) din Legea nr. 187/2012, în cazul abrogării normei completatoare, norma incompletă va păstra elementele preluate de la aceasta, inclusiv limitele de pedeapsă, în forma existentă la data abrogării, afară de cazul în care legea dispune altfel¹.

Norma incriminatoare

Art. 257. Ultrajul

(1) Amenințarea săvârșită nemijlocit sau prin mijloace de comunicare directă, lovirea sau alte violențe, vătămarea corporală, lovirea sau vătămarile cauzatoare de moarte ori omorul săvârșite împotriva unui funcționar public care îndeplinește o funcție ce implică exercițiul autorității de stat, aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu sau în legătură cu exercitarea acestor atribuții, se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru acea infracțiune, ale cărei limite speciale se majorează cu o treime.

(2) Săvârșirea unei infracțiuni împotriva unui funcționar public care îndeplinește o funcție ce implică exercițiul autorității de stat ori asupra bunurilor acestuia, în scop de intimidare sau de răzbunare, în legătură cu exercitarea atribuțiilor de serviciu, se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru acea infracțiune, ale cărei limite speciale se majorează cu o treime.

Pe când normele de referire se completează cu dispoziții din una sau mai multe norme indicate de legiuitor, norma în alb poate fi completată cu prevederi dintr-un număr nedeterminat de norme. A se vedea *F. Streteanu*, op. cit., p. 138, 150.

¹ Art. 5 alin. (1) din Legea nr. 187/2012 prevede că „atunci când o normă penală face trimitere la o altă normă determinată, de la care împrumută unul sau mai multe elemente, modificarea normei completatoare atrage și modificarea normei incomplete”.

Aceasta înseamnă că odată cu intrarea în vigoare a noului Cod penal, normele caracterizate anterior ca fiind de referință sau de trimitere produc acum aceleași efecte, ca atare distincția între ele nu ar mai avea sens, și pot fi considerate toate norme de trimitere (a se vedea, în acest sens, *F. Streteanu, D. Nițu*, *Drept penal. Partea generală*, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 96-97).

Cu toate acestea, am preferat să menținem denumirile tradiționale utilizate în doctrină pentru normele incomplete deoarece, pe de o parte, deși doctrina actuală în concordanță cu limbajul utilizat de legiuitor consideră că atât normele de referire, cât și cele de trimitere trebuie considerate norme de trimitere, efectul trasat prin art. 5 alin. (1) din Legea nr. 187/2012 este cel corespunzător normelor de referire, așa cum erau ele denumite anterior apariției acestei legi, iar pe de altă parte, o abrogare a dispozițiilor art. 5 din Legea nr. 187/2012 ar redeschide discuțiile asupra tipului de normă (de trimitere sau de referire) în cazul infracțiunii prevăzute de art. 257, pentru a cunoaște care sunt efectele în cazul unor modificări intervenite la nivelul normelor la care se face trimitere.